Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

HE 30/2018 vp

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto hallituksen esityksestä rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta

Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriön poliisiosastolta lausuntoa hallituksen esityksestä. Sisäministeriön poliisiosasto lausuu seuraavaa.

Lainsäädännön muuttamisen tarve

Euroopan parlamentin ja neuvoston terrorismin torjumisesta tehdyn direktiivin (EU) 2017/531 tehokas täytäntöönpano on lähtökohta yhdenmukaiselle eurooppalaiselle terrorismintorjunnalle. Suomen kansallisen lainsäädännön on pystyttävä vastaamaan terrorismin kansainväliseen luonteeseen ja sen nopeasti muuntuviin muotoihin.

Lakiehdotuksen muutostarve on kuvattu johdonmukaisesti ja riittävässä laajuudessa. Direktiivin (EU) 2017/531 täytäntöönpanovelvoite ja Suomessa konkreettisesti todennettu terroristinen toiminta ovat riittäviä perusteita lakiehdotukselle. Poliisin toimintakyky lainsoveltajana edellyttää päivittäistoiminnan tarpeisiin vastaavia ja mahdollisimman yksiselitteisiä rangaistussäännöksiä sekä toimivaltuuksia.

Terrorismilla on laajoja vaikutuksia yhteiskuntaan. Tämän vuoksi yhteiskunnan on perusteltua vastata terrorismiin kokonaisvaltaisesti myös rikoslain sääntelyllä, joka kattaa mahdollisimman laajasti sekä konkreettiset terroriteot että niiden tekemistä edistävät toimet. Suomeen suoranaisesti kohdistuneiden terroritekojen suhteellinen vähäisyys ei voi toimia esteenä rikoslain rangaistussäännösten ja viranomaisten toimivaltuuksien ajantasaisuuden ja kattavuuden jatkuvalle tarkastelulle.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa perus- ja ihmisoikeuksiin

Ehdotetuilla rangaistussäännöksillä on tarkoitus suojata perus- ja ihmisoikeuksia rikosoikeusjärjestelmän keinoin. Ehdotetut rangaistussäännökset kohdistuvat rajattuun, terroristisessa tarkoituksessa toimivaan ihmisryhmään, jonka toimintaan pyritään vaikuttamaan rikosoikeudellisella rangaistusuhkalla sekä todellisella ja koetulla kiinnijäämisriskillä. Ehdotetuilla rangaistussäännöksillä ei poliisiosaston näkemyksen mukaan muuteta oikeusjärjestelmämme vakiintunutta suhtautumista perus- ja ihmisoikeuksiin.

Ehdotettujen rangaistussäännösten oikeusturvatakeina olisivat jatkossakin muun muassa rikosoikeuden yleiset opit, syyttömyysolettama, itsekriminointisuoja, esitutkintaviranomaisia sitovat muotomääräykset ja riippumattomat tuomioistuimet. Poliisiosasto toteaa erikseen, että hallituksen esityksessä muutettavaksi ehdotetut pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun toimivaltuudet eivät laajene tai muutu sisällöllisesti. Sama pätee myös muihin pakkokeinolain ja esitutkintalain toimivaltuuksiin, joilla voidaan puuttua perus- ja ihmisoikeuksiin.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Kirkkokatu 12
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

Poliisiosaston näkemyksen mukaan ehdotetut rangaistussäännökset eivät rajoita perus- ja ihmisoikeuksien mahdollisimman täysimittaista toteutumista. Huomioiden hallituksen esityksen yleiset ja erityiset perustelut ehdotetut rangaistussäännökset eivät muodosta ennalta arvaamatonta rangaistusuhkaa esimerkiksi sananvapaudelle, tiedon hankkimiselle tai liikkumisvapaudelle.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa rikoslain systematiikkaan

Poliisiosaston näkemyksen mukaan ehdotetut rangaistussäännökset huomioivat kansallisen tarkkarajaisuusvaatimuksen ja laillisuusperiaatteen asettamat vaatimukset.

Ehdotettu kansainvälisiä rikoksia koskevan rikoslain 1 luvun 7 §:n täydentäminen on perusteltua. Tiettyihin terrorismirikoksiin liittyvien ryöstö-, kiristys- ja väärennysrikosten saattaminen Suomen rikoslain soveltamisalaan on johdonmukaista ja sen voi olettaa edesauttavan rikosvastuun mahdollisimman tehokasta toteutumista. Ehdotettu muutos ei tarpeettomasti laajenna voimassa olevaa kansainvälisiä rikoksia koskevaa rikoslain sääntelyä.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen kohteen muuttamista muotoon "*maalle*" nykyisin käytettävän muodon "*valtiolle*" sijaan voidaan pitää perusteltuna. Sanamuodon muutoksen voi olettaa estävän tulkinta- ja soveltamisongelmia sen suhteen, onko terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen tarkoitus ollut aiheuttaa vakavaa pelkoa Suomen kansalaisissa varsinaisen valtiokoneiston sijaan ja onko terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos konkreettisesti aiheuttanut vakavaa pelkoa esimerkiksi rikoksen asianomistajissa tai laajemmin väestön keskuudessa.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa muihin terrorismirikoksiin

Jotta rikoslain 34 a luku pysyy mahdollisimman ajantasaisena, yhtenäisenä ja helppotulkintaisena, siihen ehdotetuksi tehtäviä muutoksia voidaan pitää perusteltuina.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen tietoverkkorikosten luetteleminen ehdotetussa rikoslain 34 a luvun 1 §:n 4 kohdassa ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyä radiologista asetta koskevan rikoksen määrittely ehdotetussa 34 a luvun 1 a §:ssä edistävät luvun yhtenäisyyttä. Ehdotettujen rangaistussäännösten rangaistusasteikko on johdonmukainen muihin terrorismirikoksiin verrattuna.

Terrorismirikoksen tekemistä varten suoritetun itsenäisen kouluttautumisen (jatkossa itsekouluttautuminen) kriminalisoiminen muuttamalla rikoslain 34 a luvun 4 b §:ää on perusteltua. Itsekouluttautuminen on varteenotettava toimintamalli yksittäiselle väkivaltaisesti radikalisoituneelle toimijalle, jonka vuoksi sen on kuuluttava rikosoikeuden soveltamisalaan. Itsekouluttautumista edistää mahdollisuus saada kaikki tarvittava tieto internetistä ilman toista, kouluttajana toimivaa henkilöä. Itsekouluttautumisen kriminalisointi ei poliisiosaston näkemyksen mukaan tuo perusteetta poliisin tiedonhankinnan ja esitutkinnan kohteeksi henkilöitä, jotka sinänsä hyväksyttävässä tarkoituksessa, esimerkiksi tutkimuksen tai journalismin teossa, vierailevat terroristista materiaalia sisältävillä verkkosivuilla. Itsekouluttautumisen kriminalisointi ei poikkea muista terrorismirikoksista, koska senkin tunnusmerkistön täyttymisen ratkaisee terroristisen tarkoituksen toteennäyttäminen.

Ehdotettu rikoslain 34 a luvun 5 c § täydentää poliisiosaston näkemyksen mukaan jo olemassa olevaa terrorismirikosten sääntelyä. Terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisen kriminalisointi mahdollistaa vaikuttamisen terroristisessa tarkoituksessa tapahtuvan konkreettisen matkustamisen lisäksi myös matkustamisen taustajärjestelyihin, organisaatioihin tai yksittäisiin henkilöihin.

Ehdotetut rangaistussäännökset suhteessa poliisin toimivaltuuksiin

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin (telekuuntelu) ja 10 luvun 17 §:n 9 kohdan (asuntokuuntelu) muuttaminen huomioimaan ehdotetut rikoslain 34 a luvun 1 §:n muutokset, ehdotettujen muutosten heijastusvaikutus viittaustekniikan vuoksi pakkokeinolain 10 luvun 8 §:n (tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta) ja 27 §:n 2

momentin (peitetoiminta) soveltamiseen ja terroristisessa tarkoituksessa tehdyn radiologista asetta koskevan rikoksen kriminalisointi sekä sallimiselle ovat tarpeellisia huomioiden ehdotettujen rikosten vakavuuden, selvittämisintressin ja tiedonhankinnan vaikeuden.

Edellä mainittu pätee myös ehdotettuihin pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentin (televalvonta), 7 §:n 1 momentin (televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella), 8 §:n (sijaintitiedon hankkiminen), 10 §:n 2 momentin (tukiasematietojen hankkiminen) ja 12 §:n 3 momentin (suunnitelmallinen tarkkailu) käytön sallimiseen matkustamisrikoksen edistämisrikoksen esitutkinnassa. Matkustamisrikoksen edistämisrikoksen selvittämiseen käytettäviksi ehdotettujen toimivaltuuksien laajuus on oikeasuhtainen verrattuna edellä mainittujen ehdotusten, esimerkiksi telekuuntelu ja peitetoiminta, luonteeseen poliisin järeimpinä tiedonhankinnan toimivaltuuksina.

Poliisin terrorismintorjuntakyky on kokonaisuus, joka muodostuu suojelupoliisin, keskusrikospoliisin ja poliisilaitosten toimintakyvystä. Poliisin tiedonhankinnan onnistumisen perustavanlaatuisena edellytyksenä on mahdollisuus käyttää tiedonhankinnan tapoja terrorismirikosten paljastamisessa, estämisessä ja selvittämisessä. Pakkokeinolain ja poliisilain tiedonhankintakeinojen käytöstä aiheutuvia perusoikeusrajoituksia voidaan pitää välttämättöminä, koska terrorismirikosten paljastaminen ja selvittäminen eivät ole käytännössä mahdollisia ilman tiedonhankintakeinoja. Tämän vuoksi pakkokeinolain 10 lukua koskevien ehdotusten sisällyttäminen vastaavassa muodossa myös poliisilain 5 lukuun on perusteltua.

Lopuksi

Edellä esitetyn johdosta poliisiosasto katsoo, että lakiehdotukselle on perusteltu tarve. Ehdotetut rangaistussäännökset soveltuvat rikoslain systematiikkaan ja tulisivat olemaan tarkoituksenmukaisessa suhteessa muihin terrorismirikoksiin. Ehdotetut rangaistussäännökset ovat oikeasuhtaisia perus- ja ihmisoikeuksiin nähden. Lakiehdotuksen sisältö mahdollistaa poliisin toimintakyvyn ehdotettujen rikosnimikkeiden paljastamisessa, estämisessä ja selvittämisessä.

Poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 09.04.2018 klo 13:20. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi Sisäministeri Kai Mykkänen
Kansliapäällikkö Esko Koskinen
Erityisavustajat Titta Andersson-Bohren, Tuomas Rautanen
Johdon sihteerit Jaana Lummi, Annamaija Vihervirta, Tiina Landström